

SANT MAGÍ A MANRESA

Josep Mas Segura

Al ser Manresa Capital de la Cultura Catalana d'aquest any 2018, he pensat que seria bo recordar la celebració que es feia a la capital del Bages.

Fa un temps, cercant per Internet, vaig trobar que estava a la venda la revista *Bages*¹, Año XI, setembre-octubre 1963, Núms. 127-128.

Per tal de tenir més informació

d'aquesta revista, publicada per exalumnes de l'Institut Lluís de Peguera, vaig enviar a l'Institut un correu electrònic demanant informació. La seva directora Assumpta Pla, va reenviar-lo a Josep Comas, qui ens ha facilitat tota la informació que podeu llegir al peu de pàgina.

A la pàgina 11, a l'article de l'apartat *Calendari Folkloric: L'aigua de sant Magí*, J.G. SOL², explica que anys enrere

¹ BAGES. *Publicació de l'Asociación de Ex-Alumnos del Instituto de Enseñanza Media "Luis de Peguera"*. Revista mensual inicialment en castellà, encara que més tard tenia caràcter bilingüe. Editada a la Impremta de Sant Josep per l'Associació d'Ex-Alumnes del Institut Lluís de Peguera de Manresa. El seu primer número va sortir el mes de gener de 1953 i s'extingí amb el darrer, doble 129-130, novembre-desembre de 1963. Tenia la seva redacció al mateix col·legi, a la plaça Espanya, s/n. Fou una de les millors empreses culturals d'aquells anys de postguerra a la ciutat. Les seves planes comptaven amb escrits dels millors professors de l'Institut i de personalitats de la vida cultural ciutadana i forana. Riquíssima en temes d'arts plàstiques, especialment pels escrits i crítiques de Joan Vilaró, ex alumne, així com d'altres treballs d'art antic local i comarcal, d'urbanisme, literatura, cine, etc. (*Informació facilitada per Josep Comas Closas, de Manresa*).

² J.G.SOL, pseudònim de Mossèn Josep GASOL I ALMENDROS, també ex alumne, nascut l'any 1924, destacat historiador de Manresa, que ha publicat molts treballs, actualment arxiver de l'Ajuntament de Manresa. (*Informació facilitada per Josep Comas Closas, de Manresa*).

Josep GASOL I ALMENDROS. (Manresa, Bages 1924) és un sacerdot, historiador, arxiver i catedràtic en arqueologia cristiana. Cursà estudis al seminari de Vic amb Eduard Junyent, i el 1953 es graduà a l'Institut arqueològic de Roma. El 1960 fou nomenat canonge de la Seu de Manresa, arxiver de l'Arxiu Històric de Manresa i cronista oficial de la ciutat. És autor de diverses obres, guies i articles històrics i arqueològics de caràcter preferentment manresà. Ha combinat la seva tasca com a capellà amb la de docent, ja que ha estat professor d'història, geografia i religió en diverses escoles. Va ser vicepresident del Centre Excursionista del Bages.

l'arribada de *L'aigua de sant Magí* era un esdeveniment ciutadà. *Les dues botes eren dutes a bast d'un matxo tot enflocat, que feia la passada acompanyat dels administradors i una cobla de músics, precedint la comitiva el pregoner que anunciava la festa de sant Magí.* Continua l'article explicant: *Modernament [any 1963?], aquest ceremonial s'ha simplificat molt, l'aigua de sant Magí arriba diríem d'incògnit, i és oferta a qui en vulgui beure, a la porta de la Seu, pels administradors de la Germandat.*

L'article ens ofereix una altra interessant informació:

- A mitjans del segle XVIII fou fundada una Germandat de socors mutus sota l'advocació de sant Magí, tenint el seu centre piadós a l'església de Sant Pere Màrtir, traslladant-se més tard a l'altar de l'Àngel Custodi, de la Seu.

- Ens explica: *... en altres temps, del mateix lloc de la Brufaganya hom recollia pedretes blanques que, foradades i penjades al pit a tall de medalla, hi havia devoció de posar a les criatures perquè fossin preservades de les febres.* Aquestes pedretes segurament tenen relació amb les creuetes de pedra alabastrina que es venien al Santuari de la Brufaganya,

Dos dibuixos de Joan Vilanova i Ro-

Ha fet conferències per als Amics de l'Art Romànic del Bages i va rebre la Creu de Sant Jordi el 1991, el Premi Bages de Cultura el 1995 i la Medalla de la ciutat de Manresa el 1998. (https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Maria_Gasol_i_Almendros). [Consulta: juny 2018].

set³ acompanyen aquest escrit, en un es representa la comitiva i en l'altre la parada a la porta de la Seu on s'oferia l'aigua. (*Fig. 1 i 2 Dibuixos de Joan Vilanova*)

La primera informació que ens dona és la fundació d'una Germandat de socors mutus a l'església de sant Pere Màrtir.

He localitzat tres documents:

- Una estampa amb la imatge de sant Magí de la Germandat. Al darrera hi ha un resum de la vida del Sant i una oració, amb la corresponent llicència eclesiàstica. *Imp. Cors. No està datada.*

- *Estatutos de la Real Hermandad de Socorros Mútuos bajo la invocación de San Magín, creada en la Ciudad de Manresa.* Manresa-1884. Imprenta y Litografía de Luís Roca, S. Miquel, 15.

³ Joan VILANOVA I ROSET. Dibuijant, il·lustrador i escriptor. Manresa, Bages, 1908 - Manresa, Bages, 1990. Féu estudis de belles arts a Manresa i es donà a conèixer abans de la guerra civil del 1936 amb treballs en revistes com *El be negre*, *L'om*, *El dia*, *Ave Maria* i altres. Amb posterioritat al 1939 la seva activitat esdevingué més esporàdica, i es concentrà sobretot en treballs de temàtica específicament manresana. Són coneguts els seus dibuixos d'escenes històriques i de costums de la ciutat, en un estil no gaire distant del de Junceda (cartells i programes de la festa major). La seva obra cabdal és una llarga sèrie de dibuixos per a una edició il·lustrada del *Cançoner Català* (en tres volums, publicats des del 1980). Feu també ex-libris, caplletres i durant els anys cinquanta escriví algunes obres literàries en català i castellà: *L'auca de la sèquia*, *L'àngel de Nadal*, *El corso fiero* i altres. L'any 1980 hom organitzà a Manresa una exposició antològica de la seva obra. El 1985 publicà *Dibuixos d'una època*, on aplegava l'obra realitzada per al bisbat de Solsona entre el 1949 i el 1951. ([enciclopèdia.cat](https://ca.wikipedia.org/wiki/Dibuixos_d'una_època)). [Consulta: juny 2018].

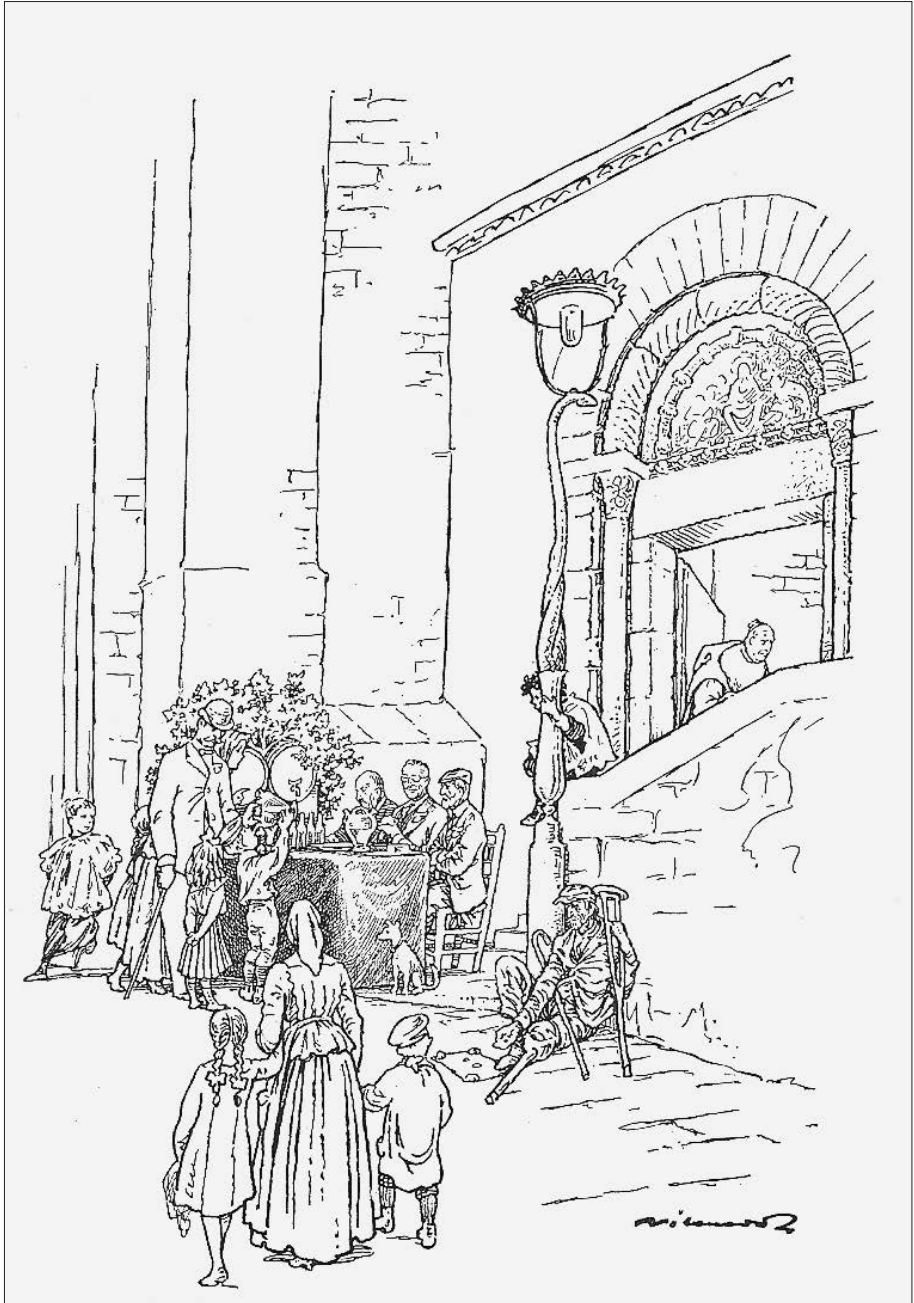

Fig. 1 Dibuix de Joan Vilanova.

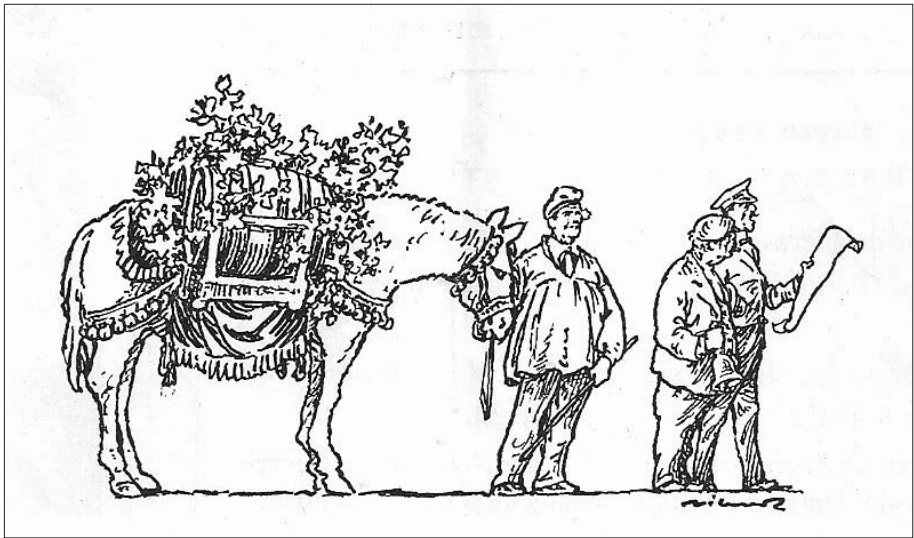

Fig. 2 Dibuix de Joan Vilanova.

- *Proyecto de los Estatutos para el régimen y gobierno de la Hermandad de Socorros Mútuos bajo la invocación de San Magín*. Manresa. Imprenta y Librería de Luís Roca, calle S. Miquel, núm. 15. 1892.

Els dos Estatuts són posteriors a l'any 1831, és a dir de quan la Germandat ja era a la Seu. És pot comprovar la modificació d'alguns articles. Aquest projecte pretén l'actualitzar-los. Ara no és el moment d'analitzar-ho, tot i que seria interessant per saber com evoluciona la societat. No sé fins quan va durar aquesta Germandat o si va incorporar-se en alguna altra, de totes maneres aquestes Germandats van quedar obsoletes al crear-se la Seguretat Social.

La Germandat s'estableix a l'església de Sant Pere Màrtir i després es trasllada a l'altar del sant Àngel Custodi de la Seu. He consultat al llibre *La Seu de Manresa*⁴, on hi he tro-

bat a la pàgina 153, la fotografia de *L'antic retaule de l'Àngel Custodi*, on s'intueix una imatge de sant Magí al centre, als peus de l'Àngel. Per tal de veure que es conserva d'aquest retaule he anat a la Seu de Manresa, on em rep molt amablement Josep Pich, i em diu que d'aquest retaule no en queda res. Li ensenyo al Josep la informació que tinc i li demano si es conserva alguna de les imatges. Em diu que ho mirarà al magatzem mentre visito la Seu. Localitzo un vitrall amb la imatge de sant Magí! I el Josep troba al magatzem la imatge de sant Magí de la Germandat, ho diu ben clar la inscripció al peu: *Real Hermandad de S. Magín*. Em permet fotografiar-la. Observo que amb molt poca restauració podria tornar a ocupar algun

descriptiva. Josep M. GASOL. Col·legiata Basílica Sta. Maria de la Seu, Manresa. 1978. General Gràfic, S.A., Avda. José Antonio, 756. Barcelona -13.

⁴ *La Seu de Manresa, Monografia Històrica i Guia*

lloc de la Seu. (Fotografia 1)

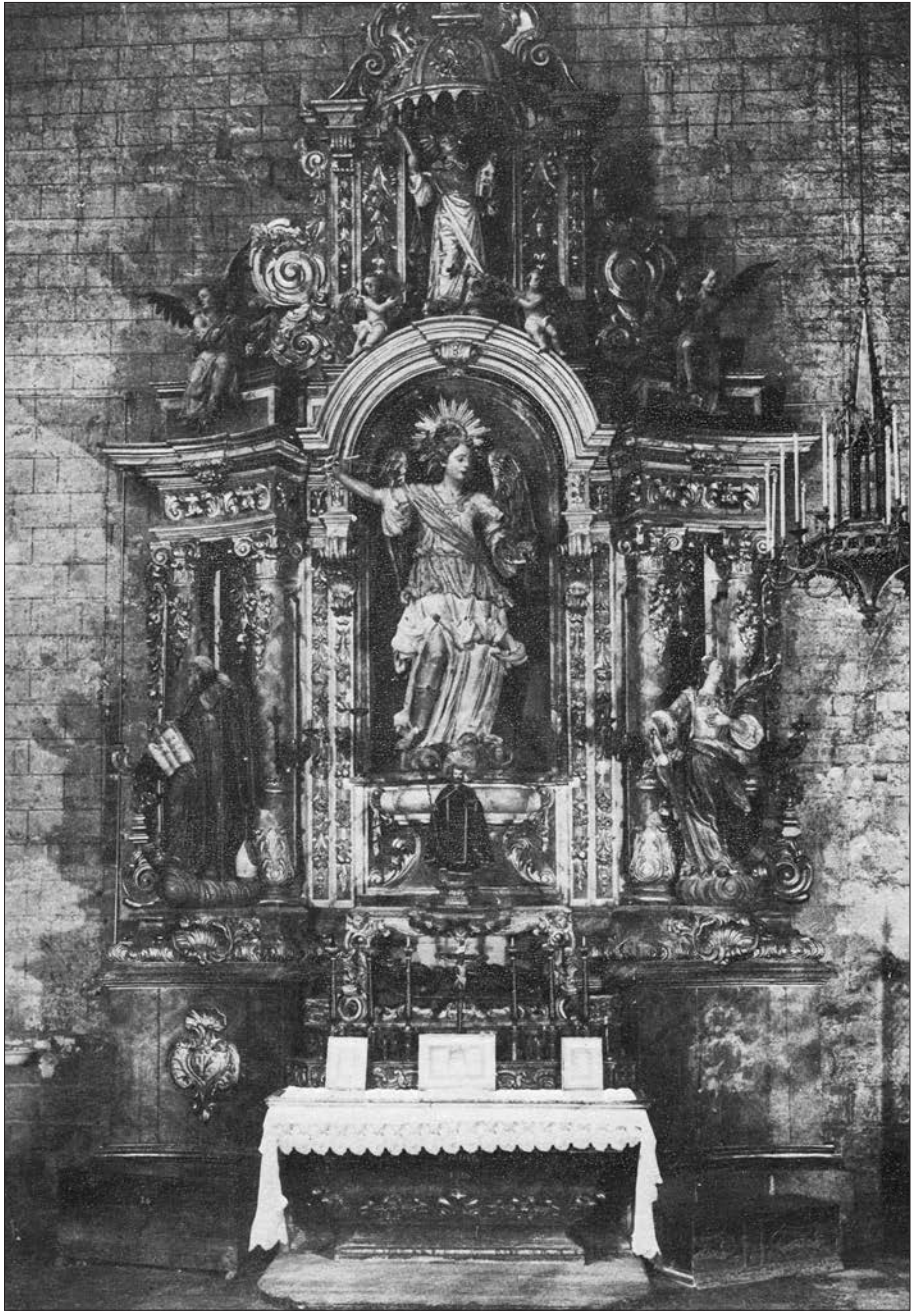
El Retaule de l'Àngel Custodi, es troba descrit a la pàgina 89 del llibre de Joaquim Sarret i Arbós⁵, *Història Religiosa de Manresa*,⁶: *És entre la capella del Santíssim Sagrament i el portal major, arrimat a al paret. Els estudiants que tenien per patró a l'Àngel Custodi, als 8 d'agost de 1610, contractarem amb Josep Malet, fuster, un retaule -que ha de ser de fusta de alber ab sos pedestals. Deu columnes y quatre petxines, tenint entre tot 28 palms d'alt y 19 d'ample-. Aquest retaule desaparegué amb l'incendi de 1714, construïnt-se l'actual (el llibre és de l'any 1924) de grans dimensions, estil barroc i de bona escultura, en temps del Pabordre Romanyà (1724-1781). En ell hi ha establerta l'antiquíssima Germandat de Sant Magí, que havia sigut fundada a la iglésia de Sant Pere Màrtir abans de 1770; essent probable que es traslladaria*

⁵ Joaquim SARRET I ARBÓS. (Manresa, 4 d'agost 1853 - Manresa, 25 setembre 1935) fou arxiver, historiador i cantor manresà. El 1917 l'Institut d'Estudis Catalans li atorgà un premi per l'ordenació i classificació de l'Arxiu. Era Acadèmic de les Bones Lletres de Barcelona, Acadèmic de la Llengua Catalana i acadèmic de Belles Arts de San Fernando de Madrid. L'any 1933 fou nomenat Degà dels Arxivers de Catalunya. És autor de més de trenta llibres i nombroses publicacions sobre història de Manresa, entre les quals destaquen els cinc volums de *Monumenta historica civitatis Minorisæ* (1921-1925). (https://ca.wikipedia.org/wiki/Joaquim_Sarret_i_Arbós). [Consulta. Juny 2018].

⁶ *Història Religiosa de Manresa. Iglésies i convents. Monumenta Històrica Civitatis Minorisæ. Volum IV.* Joaquim SARRET I ARBÓS. Manresa: Impremta i Enquadernacions de Sant Josep, Sobrero-ca, 25-27. 1924.

*a la Seu en 1831, doncs que al primer de juliol, l'Il·lustre. Capítol de donar permís als administradors de dita Germandat -pera col·locar una estàtua del Sant Patró en lo altar del Sant Angel ab condició de no tocar cap de las estatuas que hi ha en dit altar-. Als 23 de gener de 1832, fou donat permís al Rvnd. Benet Ràfols, canonge, per a col·locar en dit altar una imatge de Sant Benet colateral a la de Santa Caterina. També hi ha la imatge jacent de Sant Francisco Xavier. He anat a la Biblioteca de Manresa a consultar el llibre de Magí Canyelles⁷, que solament és de consulta a la sala: *Descripció de la Grandesa y antiquitats de la ciutat de Manresa*, on hi trobo a la pàgina 249: *Altar del Angel Custodi. Lo reula del Angel Custodi feren fer los estudiants per mestre Joan Malet, escultor per preu de 50 lliures, que fou lo any 1610; que antes lo Angel Custodi estava en lo claustro de dita Iglesia, y als 8 de Agost de dit any 1610 feren dorar aquell, com de tot consta en poder del discret Lluís Torras nott. de la Ciutat de Manresa, dit die y any. Es regida y administrada dita confraria á cuidado dels Srs. Licenciados que corrent per sa**

⁷ Magí CANYELLES. (Manresa, 1622 - 1685) fou un historiador i cronista manresà. Era adroguer i va exercir a Manresa el càrrec de sotsveguer el 1651 i el de conseller segon el 1653 i el 1662. Va deixar interessants obres d'història local: *Jurisdicció del magnífic mostassaf de la ciutat de Manresa, Llibre major nacional i Tarifa o escandall de les fleques*. Entre el 1679 i el 1685 va escriure la seva obra més important, *Descripció de la grandesa i antiquitats de la ciutat de Manresa*, si bé no es va publicar fins al 1896, més de dos segles després de la seva mort. (https://ca.wikipedia.org/wiki/Magí_Canyelles). [Consulta. Juny 2018].

Fotografia 1. Retaule de l'Àngel Custodi.

ma se promet tot bon assert. No hi ha benefici ni capellania.

Magí Canyelles situa aquest altar de l'Àngel Custodi al claustre, en canvi Joaquim Sarret el descriu dintre de la Seu, el que si és cert és que avui no hi és, sempre les maleïdes guerres; Successió, Napoleòniques, Carlines i darrerament la Guerra Civil, han devastat molt aquest riquíssim patrimoni artístic. També hi ha divergència en l'autoria segons Joaquim Sarret el fuster es deia Josep Malet i per Magí Canyelles es deia Joan Malet.

- La imatge que es conserva de Sant Magí no té cap similitud amb la que es pot observar a la fotografia de l'altar de l'Àngel Custodi. Hi havia més imatges? (Fotografia 2)

L'església de Sant Pere Màrtir estava situada on avui hi ha la plaça de sant Domènec, just a tocar del Teatre del Conservatori, millor dit aquest teatre ocupa el pati del claustre de l'antic convent. (Fotografia 3)

L'any 1304 els Consellers de la ciutat de Manresa envien a Bernat de Artes a Barcelona per parlar amb el Prior Provincial d'Aragó de l'orde dels dominics. Al Capítol celebrat a Tarragona donen permís per fer i construir una casa d'aquesta orde a la ciutat de Manresa condicionada a l'autorització del Papa i del Rei. *En el Consell tingut a 16 kalendes setembre (17 d'agost) de 1318, es llegí la lletra reial datada a Barcelona a 2 idus (dia 12) agost, amb la qual diu el Rei Batlle de Manresa, que havent sigut aprovada pel Sant Pare la fundació d'un convent de dominics a Manresa, ordena i mana que sien obligats els propietaris a vendre les*

Fotografia 2. Imatge de la Germandat.

Fotografia 3. Postal Fototipia Thomas - Barcelona.

*cases i horts que afectin a la construcció de l'edifici convent.*⁸

El convent es va fundar el 1318, la seva construcció va durar anys, la primera església consta de l'any 1321, s'amplia des del 1412 al 1437, essent consagrada aquesta nova església el 23 d'abril de 1438. Era d'una sola nau, no tenia creuer, mesurava 52 m de llargària, 15,23 d'amplada. Hi havia cinc capelles a cada banda⁹.

⁸ Nota de la pàgina 148 del llibre *Història Religiosa de Manresa. Iglésies i convents. Monumenta Històrica Civitatis Minorisæ. Volum IV.* Joaquim SARRET I ARBÓS. Manresa: Imprenta i Enquadernacions de Sant Josep, Sobreroca, 25-27. 1924.

⁹ *Las casas de Religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, por D. Cayetano BAR-

No sé localitzar en quin altar o capella estava establerta la Germandat de Sant Magí, traslladada a l'altar de l'Àngel Custodi de la Seu l'any 1831.

Aquest convent va patir com tot els altres el pas del temps i de les diferents

RAQUER Y ROVIRALTA. Tomo II, Barcelona. Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart. Calle de los Ángeles, núms. 22 y 24. 1906.

Cayetano BARRAQUER Y ROVIRALTA. Barcelona, 1839 - 1922. Fou un religiós i historiador català, La seva família era originària de Sant Feliu de Guíxols. Treballà com a professor de patologia al Seminari Diocesà de Barcelona i el 1903 fou canonge de la Catedral de Barcelona. Col·laborà a la revista *Ciencia Cristiana* i es dedicà a la investigació de la història dels ordes religiosos a Catalunya. Les seves obres encara es consideren vitals per a l'estudi de la matèria. https://ca.wikipedia.org/wiki/Gaietà_Barraquer_i_Roviralta. [Consulta: juny 2018].

situacions bèl·liques i polítiques, heus aquí unes dates que el marquen:

- Any 1821, els frares han d'abandonar-lo, convertint-se en quarter, hospital i presó militar.

- Any 1823, hi retornaren els frares dominics.

- Any 1835, amb la Llei de Desamortització, els frares han d'abandonar-lo definitivament, tornant a servir de quarter i hospital militar, però aquesta vegada l'església passa a la Diòcesis que hi posà un ecònom per les funcions del culte.

- Any 1849, s'hi estableix un col·legi de segona ensenyança, servint a la vegada de quarter i d'escola.

- Any 1876, s'edificà al mig del pati del convent l'actual Teatre del Conservatori.

- Any 1877, amb la nova demarcació de Parròquies del Bisbat de Vic, Manresa queda distribuïda amb tres parròquies: La Seu, el Carme i Sant Domènec. L'1 de novembre de 1877 Sant Domènec passa a ser la Parròquia de Sant Pere Màrtir. Començant, també, un nou culte i noves advocacions a les capelles laterals.

- Any 1887, hi trobem una imatge de Sant Magí: *Capella de Sant Josep.* - És la que segueix abans d'arribar a la capella del Roser, dedicada antigament a Sant Isidre i Santa Apolònia. Als 19 de març de 1887 s'inaugurà i beneí l'actual altar gòtic, costejat per la família Gallifa, la qual volgué fer un valuós donatiu a Sant Josep en acció de gràcies per un favor rebut. Consta de tres compartiments; en el mig hi ha una imatge del Sant Patriarca de talla molt ben treballada, i en els del costat Sant Magí i Sant Francisco de

*Paula, patrons de la família donadora.*¹⁰

- Any 1936, l'església és atterrada. *L'església de Sant Pere Màrtir fou atterrada a partir del 7 de setembre de 1936 per les Brigades d'Atur Forçós creades per la CNTFAI, de fet, el 23 de juliol de 1936 el mobiliari, les imatges i els paraments de l'església ja havien estat cremats a causa de la revolta amb un fort component anticlerical posterior a l'alçament militar del dia 18 de juliol. A diferència d'altre patrimoni arquitectònic gòtic de la ciutat destruït durant aquest període revolucionari, l'enderrocament de l'església de Sant Pere Màrtir va comptar amb l'aquiescència de l'Ajuntament de Manresa fonamentalment per dues raons: la barreja d'estils de l'obra no li atorgava cap rellevància artística; i el contrafort central de l'absis de l'església, que ocupava una part de la carretera de Vic, constituïa un tap d'ampolla a la circulació rodada que ja n'havia fet projectar la seva demolició en el pla de reforma urbana de 1933, juntament amb el Teatre Conservatori, a fi de crear una gran plaça pública. Així doncs, després de l'atterrament de l'església, el solar es convertí en l'actual Plaça de Sant Domènec, i cal dir que adossat al mur que dona al Conservatori, a partir de 1937 es van aprofitar els contraforts de la part est de l'església per construir-hi un refugi antiaeri, amb capacitat per a 160*

¹⁰ Pàgina 176 del llibre *Història Religiosa de Manresa. Iglésies i convents. Monumenta Històrica Civitatis Minorisæ. Volum IV.* Joaquim SARRET I ARBÓS. Manresa: Impremta i Enquadernacions de Sant Josep, Sobreroca, 25-27. 1924.

persones.¹¹

En Ramon M Razquin, l'any 2009, em va enviar un correu amb la informació que va trobar a l'Heremoteca de La Vanguardia:

- 27 agost de 1924. Manresa. *Ha dedicado solemnes fiestas religiosas a su patrona, en la Seo Basílica, la Real Hermandad de San Magín.* S'entén que la festa va ser dedicada a la patrona, no a sant Magí.

- 22 agost 1926. Manresa. *Mañana y pasado celebrarán espléndidas fiestas a su Patrón la Real Hermandad de San Magín, establecida en la Seo Basílica.*

Serà traïda agua de las Fuentes de San Magín de la Brufaganya, costumbre que estava en suspenso desde hace algunos años. El panegírico ha sido confiado al orador sagrado P. Francisco Messagué, S.J. Es va celebrar la festa el dia 25? En algun santoral encara avui hi surt Sant Magí com a festivitat del dia. O és que les notícies comarcals no eren publicades el mateix dia?

Per trobar dades sobre els vitralls, de nou consulto el llibre *La Seu de Manresa* de Josep M. Gasol, per tal de veure que explica sobre els vitralls. A la pàgina 210 ens diu: *Tots aquests finestrals i llurs vidrieres van ser víctimes de la guerra civil. La matinada de 24 de gener de 1939, les explosions provocades per a volar els ponts Vell i de l'Estació –tot propers a la*

Seu– destruïren igualment els vidres de la Basílica. Durant el procés lentíssim de reconstrucció, han estat refetes gairebé totes les vidrieres, segons els dibuixos antics o segons nou disseny dels mateixos estils i característiques.

El vitrall amb la imatge de Sant Magí està situat a la part superior del frontal de la capella on actualment hi ha l'altar de la Mare de Déu del Pilar. De nou consulto el llibre *La Seu de Manresa* de Josep M. Gasol, on a la pàgina 235, ens explica que aquesta capella, des d'un principi, era dedicada a Sant Nicolau. També ens diu que els finestrals [*el llibre és de l'any 1978*] estan pendants de restauració i correspondrien a Santa Úrsula i Santa Elisabet, però ara hi trobem la imatge de Santa Úrsula i la de Santa Lliberata. No sé el motiu del canvi d'advocació. Seguint amb el vitrall de Sant Magí, com he dit és a la superior del frontal de la capella. És un gran finestral amb quatre vidrieres, compostat per les imatges de Sant Magí, Sant Josep, Sant Eusebi i Santa Teresa. Seria molt suposar que tal com diu Josep M. Gasol fos refet seguint els antics dissenys? Segurament que tractant-se d'una restauració feta després de la guerra civil, a l'Arxiu Parroquial es podés trobar la informació. Però això ja ho deixo per a qui ho sàpiga fer...

Actualment a Manresa hi ha el carrer de sant Magí.

Una activitat important de Manresa ha estat la producció de goigs, estampes, novenes, etc. de sant Magí per les diferents impremtes. Podem trobar com a mínim aquests peus d'impremta:

- Imprenta de Pau Roca, carrer de S.

¹¹ *Història de Manresa.* El Convent dels Predicadors i l'església de Sant Pere Màrtir. <https://historiademanresa.wordpress.com/2015/07/10/el-convent-dels-predicadors-i-lesglesia-de-sant-pere-martir/> [Consulta: juny 2018]

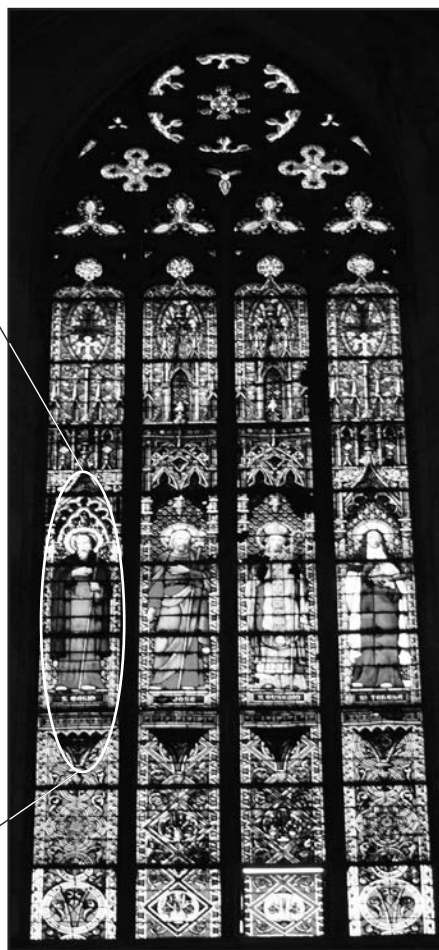
Miquel.

- Imprenta y llibreria de Roca, S. Miquel, 7.
- Imprempta i Llibreria de Josep Roca.
- Imp. de Roca, S. Miquel 15.
- Imp. de L. Roca.- Ignasi Abadal, estamper. Carrer St. Miquel.
- Est. Joan Ignasi Jordi. Carrer Llibreteria.
- Imp. Rubiralta.

D'aquesta visita a Manresa, voldria

ressaltar l'amabilitat amb que em va atendre Josep Pich, ensenyant-me la imatge de Sant Magí de la Germandat i facilitant-me les dades de Mn. Josep M. Gasol i de Mn. Joan Hakolimana, rector de la Parròquia, per tal de poder consultar, verificar i autoritzar la publicació d'aquest article.

També vull ressaltar, que mentre explicava al Josep el motiu de la visita, la Núria, una noia que feinejava per la botiga,

Vitrall de Sant Magí. Fotografia d'Anna Mas.

